

VECHIMEA DOCUMENTARĂ A LOCALITĂȚILOR DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD

— SECOLELE XII—XIV —

POMPEI BOCA

Cercetările referitoare la cunoașterea celor mai vechi atestări documentare privind localitățile din județul Bistrița-Năsăud, precum și din întreaga țară, sînt încă în curs de desfășurare. De aceea, mențiunile scrise despre așezările omenești din cuprinsul județului, pe care le vom semnala în cuprinsul acestei lucrări, reprezintă doar o încercare de a pune în lumină rezultatele stadiului actual al cercetărilor ce ne-au stat la dispoziție și nicidecum ultimele surse de informare.

Stabilirea pe temeiuri documentare a vechimii așezărilor rurale este o lucrare cu mult mai anevoioasă decît a celor urbane. Cîtă vreme documentele relativ la cetăți, orașe și ȋrguri sînt mai numeroase și mai bine conservate, cele privitoare la sate sînt destul de reduse și păstrate mai mult ȋntîmplător ȋn legătură cu diferite privilegii sau litigii feudale și numai ȋn rare cazuri legate de viața obștească a satelor. Aproape toate numele de localități ce apar ȋn diverse acte medievale marchează numai o anumită dată pe firul istoric al așezării respective și nicidecum ȋnceputul acesteia care, mai ȋn toate cazurile, se pierde ȋn trecutul ȋndepărtat.

ȋn cuprinsul acestei lucrări vom prezenta, ȋn ordinea vechimii lor, primele atestări documentare care se referă la așezările omenești din județ, ȋmpreună cu rezumatul actelor și trimiterile bibliografice ale acestora. Pentru localizarea documentelor ne-a fost de un prețios ajutor Dicționarul istoric al localităților din Transilvania, ȋntocmit de Coriolan Suciu. apărut ȋn Editura Academiei (1967), cu ajutorul căruia am fost ȋn măsură să consultăm materialele apărute ȋn diferite publicații.

Atestările de mai jos se referă la un număr de 134 localități din totalul de 249 cîte se află ȋn cuprinsul județului Bistrița-Năsăud după actuala ȋmpărțire administrativă. Cel mai vechi document semnalează existența satului Șieu-Sfintu la sfîrșitul secolului al XII-lea. Alte documente confirmă existența unui număr de 20 așezări omenești ȋntre anii 1215 și 1250, precum și a altor 14 așezări ȋn jumătatea a doua a secolului al XIII-

lea. În veacul următor, al XIV-lea, sînt atestate 97 localități, din care 84 în prima jumătate, între anii 1305—1345.

Repartizarea teritorială în cuprinsul județului a celor 34 așezări omenești atestate în secolul al XIII-lea se prezintă astfel :

— 14 localități erau situate în valea Someșului Mare : Rodna și Beclean în 1235, Mocod, Zagra, Salva, Telciu, Năsăud. Rebra, Feldru și Sîngeoz-Băi în 1245, Cireșoaia în 1269, Reteag în 1283, Chiuza, și Săsarm în 1292;

— 8 localități se aflau pe valea Șieului: Mărișelu în 1243, Domnești în 1246, Șirioara în 1250, Crainimăt în 1264, Chintelnic în 1279. Chiraleș, Șieu Măgheruș și Sărățel în 1292;

— 4 localități pe valea Budacului: Simionești în 1215, Budacu de Jos în 1228, Monariu în 1243 și Jelna în 1264;

— 3 localități pe valea Bistriței: Bistrița în 1241, Sărata în 1243 și Unirea în 1295;

— 3 localități pe cîmpie : Țintea în 1219, Fîntînele în 1288 și Archiud în 1293;

— 2 localități pe valea Dipșei: Herina în 1246 și Nețeni în 1291.

Așezările omenești atestate în secolul al XIV-lea, în număr de 97, se grupează după cum urmează :

— 43 în zona de cîmpie;

— 19 pe valea Someșului Mare;

— 17 pe valea Șieului;

— 7 pe valea Bistriței și Bîrgăului;

— 6 pe valea Budacului și

— 5 pe valea Dipșei.

Față de numărul actual (249), proporția localităților atestate în cuprinsul județului între anii 1172—1392 este de 53,8 %, și anume 14,0 % pînă în anul 1295 și 39,8 % între anii 1305—1392. Dacă ținem seama de alte vreo 25 de sate situate mai ales în părțile cetății Ciceului, a căror nume apare abia numai în documentele dintre anii 1401—1500, ce s-au păstrat, putem afirma că două treimi din așezările omenești de pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud, au o vechime documentară de aproape șase secole.

În ordinea vechimii lor, prezentăm în continuare pe localități, primele atestări documentare dimpreună cu rezumatul actelor și sursele bibliografice :

1. (1172—96) ȘIEU—SFÎNTU

Cea mai veche mențiune documentară din cuprinsul județului se referă la existența satului Șieu-Sfîntu, între anii 1172—1196, pe timpul regelui ungar Bela al III-lea. Atestarea rezultă dintr-o diplomă dată în anul 1230 de Bela (IV), fiul și coregentul regelui Andrei al II-lea, prin care se întărește posesiunea unui număr de nouă moșii sau pămînturi, pe sea-

ma lui Chama fiul lui Lob, dăruite acestuia din urmă și fratelui său Toma. de către Bela al III-lea. Între moșiile amintite sînt: Elciu, Popteleac, Ombuz, Fizeș, Măhaș, Diviciorii de Jos și Diviciorii de Sus, precum și „satul **Igalia** de lîngă riul Șieu în care este clădită biserica sfîntului Andrei“ aflătoare în comitatul Dăbîca, „împreună cu toate folosințele și cele ce se țin de ele, anume pămînturile de arătură, fînațele, pădurile, livezile, apele și riurile care țin de ele“.

(Doc. Rom. an. 1230, nr. 203, p. 242—243).

În anul 1288, Petru, fiul lui Laurențiu a mărturisit că a „vîndut cu încuviințarea tuturor megieșilor săi, pentru treizeci de mărci de argint fin, comitelui Ulkino și urmașilor lui, un pămînt al său numit **Zenthandreas** (Sfîntul Andrei) așezat lîngă riul Bistrița, împreună cu toate folosințele sale și cele ce se țin de el, cu pădurile, crîngurile și fînețele ca să-l stăpinească deapaururi“.

(Doc. Rom. an. 1288, nr. 334, p. 294).

2. (1215) SIMIONEȘTI

În „Registrul de la Oradea“ pe anul 1215 se află consemnat procesul în care „Demetriu din satul Năsal a învinuit pe Joanca din satul **Simionești** (villa Simonis) și pe Urbanus din satul Ebeș (așezare dispărută aflată lîngă Gornești-Mureș), spunînd că atunci cînd au primit-o pe cumnata lor, după moartea soțului ei, i-au luat și banii săi în valoare de treizeci de mărci“. Voevodul Simion i-a trimis pe împricinați pentru proba fierului roșu la Oradea, unde ei au căzut la învoială.

(Doc. Rom. an. 1215, nr. 67/134, p. 74—75).

Carol Robert regele Ungariei restituie, în 13 mai 1319, magistrului Simion comite de Șemlacul Mare și de Caraș satele și moșiile de pe valea Șieului între care și **Simionești** (Symonteluke), drept răsplată pentru slujbele sale credincioase.

(Doc. Rom. an. 1319, nr. 350, p. 312—313).

3. (1219) ȚENȚEA

Judecătorul curial Turdemetz a trimis pe pristavul (crainicul) Ochý din satul **Țențea** (Scenta) să însoțească la Oradea pe sătenii din Kenesy și Pelenka care se judecau pentru un pămînt de două sute clăi de bucate.

(Doc. Rom. an. 1219, nr. 67/227, p. 100).

În 5 august 1347 Capitlul din Alba Iulia confirmă printr-un act scris hotărnicirea moșiei Diviciori din comitatul Dăbîca și punerea lui Ștefan, voevodul Transilvaniei, în stăpînirea ei. În document este menționat de două ori vecinătatea cu pămîntul **Țențea**.

(Doc. Rom. an. 1347, nr. 568, p. 387—390).

4. (1228) BUDACU DE JOS

Andrei al II-lea regele Ungariei dăruiește, în anul 1228, lui Dionisie mare vistier moșia Săplac (Goreni-Mureș), confiscată de la Simion banul, deoarece a participat la complotul în care a fost omorâtă regina, Gertruda. Delimitându-se pământurile aparținătoare acestei moșii sau sat, se spune că hotarul ajungea la râul Șieu „și urcă pînă la izvorul Șieului (caput Soyou) de unde merge spre muntele care se chiamă Cuzberch ; pe muntele acela (hotarul) merge pînă la izvorul **Bogdad**, apoi înaintează la munții Călimani, iar de aici la **Ruscia**“.

(Doc. Rom. an. 1228, nr. 191, p. 232—234).

Se presupune că pîriul a luat numele de la așezarea **Budacu** (de Jos) pe lingă care trece, întrucît Budacu de Sus este atestat mai tîrziu.

(Györfy Gy. p. 560).

Termenul **Ruscia** din document se pare că este numele unui pîriu ce curge spre Mureș unde se îndrepta și hotarul moșiei delimitate.

Budacu de Jos (Buda) mai este amintit și în 1292 cînd Ladislau, voevod al Transilvaniei, confirmă înțelegerea dintre comitele Nicolae de Rodna și fiii fratelui său, comitele Benedict, cu privire la împărțirea moștenirii lor, iar Ruștiorul este atestat la 13 mai 1319, cînd regele Carol Robert al Ungariei restituie magistrului Simion satele și moșiile sale.

(Doc. Rom. an. 1292, nr. 422, p. 383 ; an. 1319, nr. 350, p. 312).

5. (1235) RODNA ȘI BECLEAN

La Rodna se află una din cele mai vechi exploatări miniere a cărei existență este semnalată încă din secolul al XII-lea.

Cronicile rusești amintesc prima dată de **Rodna** în anul 1235 cînd se povestește despre călătoria în Ungaria a ducelui Daniel de Haliciu care a venit pe drumul ce duce peste culmile Borsuc la minele din Rodna. După cronicile germane, înainte de năvălirea tătarilor, fugarii cumani au devastat acest oraș (civitem) în anul 1239, omorînd populația.

Din descrierea lui Rogerius rezultă că, în 1241 sub conducerea lui Cadan armatele mongole au trecut munții spre **Rodna** care era populată cu numeroși locuitori germani și unde se aflau mine de argint aparținătoare regelui. Ne avînd fortificații, orașul a fost obligat să se predea cu mari jertfe, iar cneazul de **Rodna**, Ariscaldus cu 600 de ostași ai săi a trebuit să însoțească pe mongoli, servind drept călăuze.

Într-o diplomă a regelui Bela al IV-lea, din anul 1243, se arată că Ariscaldus, cneaz al **Rodnei**, încă înainte de 1241 a primit de la rege satul Sărata. Documentul respectiv pierzîndu-se în timpul năvălirii tătarilor. Bela al IV-lea confirmă și întărește această posesiune pe seama fiilor, fraților, și rudelor lui Ariscaldus.

Dintr-un document din anul 1264 știm că Rodna și Bistrița încă din timpuri imemorabile erau posesiuni ale reginei, pe care Ștefan, fiul rege-

lui Bela al IV-lea le ținea ocupate și de aceea papa a intervenit pentru a fi restituite mamei sale. Despre cnezatul Rodnei și al Bistriței se amintește ultima oară în 1279, după care dată se menționează numai Bistrița. (Györffy Gy. p. 562).

Papa Grigore al IX-lea, în 13 noiembrie 1235, poruncește din Viterbo episcopului Cumanilor și prepozitului de **Beclean** (Bethleem) și Cenad să cerceteze pricina dintre episcopul Transilvaniei și mai mulți preoți din Transilvania, pe baza dosarului trimis acestora.

(Doc. Rom. an. 1235, nr. 239, p. 286—287).

Dispoziția papală este reînviată printr-o altă scrisoare din 18 decembrie același an, trimisă tot din Viterbo.

(Doc. Rom. an. 1235, nr. 240, p. 287—289).

În 15 aprilie 1305, Capitlul din Alba Iulia confirmă înțelegerea dintre comitele Grigore și fratele său Iacob făcută cu Grigore, fiul lui Nicolae, privitor la împărțirea unor moșii și sate între care este menționat și satul **Beclean** (Bethlend).

(Doc. Rom. an. 1305. nr. 55, p. 42, 4).

6. (1241) BISTRIȚA

Regiunea, Bistriței a fost colonizată cu germani în partea a doua a secolului al XII-lea sau cel mai târziu la începutul secolului al XIII-lea. Un timp, ținutul a purtat numele de **N o s e n** de la târgul **N o s a** cum i se spunea **Bistriței**. În conținutul unor concesiuni de comerț date de Bela al IV-lea negustorilor venețieni, este amintit și Andreas meșter din Bistrița.

În 1241, când a avut loc invazia tătarilor, exista opidul Nosa, care a suferit mari pierderi de oameni. după cum rezultă dintr-o consemnare datată ca fiind din anul 1250. Acest Nosa este înșirat printre cele mai reprezentative orașe transilvănene ce au avut de suferit de pe urma invaziei. cum au fost Rodna, Dej, Cluj, Oradea, Sibiu.

Cu ocazia delimitării de hotar a satului **Sărata** în 1243, este amintit și teritoriul învecinat al **Bistriței** (Bystricia).

În anul 1264 se precizează că **Bistrița**, împreună cu Rodna și alte sate, făceau parte din posesiunile reginei Ungariei încă din cele mai vechi timpuri. Prin anul 1274 în fruntea Bistriței se afla magistrul Paul care era și comite de Rodna.

(Györffy Gy., p. 557—560).

7. (1243) MĂRIȘELU, MONARIU ȘI SĂRATA

După o diplomă transcrisă în anul 1344, regele Bela al IV-lea a donat din pământul regal lui Cristian, rudă cu Lentik și Herman, un loc de 20 zile de arat, aflător în satul **Mărișelu** (Nogfolu).

(Zimmermann, I, p. 71).

Deși actul este considerat fals în ce privește donația, considerăm că existența localității cu un secol înainte nu poate fi contestată.

În 1332, noul preot din Mărișelu (Magna Villa) a fost chemat de subcolectorii „de dijme“ să se înfățișeze înaintea lor a treia zi de la sărbătoarea mucenicului Gheorghe, iar în 1334 parohul Herman al acestui sat a plătit 14 groși.

(Doc. Rom. an. 1332—37, nr. 56, p. 136, 182).

Satul **Monariu** (villa Molunark), în 1243 ținea de hotarul Săratei. (Györffy, Gy., p. 561).

În 1332 preotul din **Monariu** (Monelarth), cu numele de Ulric (Ulricus) a plătit dijma bisericească de un loton de argint, iar în 1334 același preot achită trei sectini de argint.

(Doc. Rom. an. 1332—1337. nr. 56, p. 135 și 147).

După cum s-a amintit, în 1243 satul **Sărata** a fost confirmat ca aparținând urmașilor cneazului comitelui Ariscaldus al Rodnei, care a săpănit acest sat de mai înainte.

(Györffy Gy., p. 563—564).

Chiar și în anul 1292 prin actul de împărțeaală confirmat de voevodul Transilvaniei, jumătate din satul **Sărata** și morile aflătoare aici revin comitelui Nicolae de Rodna și copiilor săi.

(Doc. Rom. an. 1292, nr. 422, p. 382—385).

8. (1245) MOCOD, ZAGRA, SALVA, TELCIU, NĂSAUD, REBRA, FELDRU ȘI SINGEORZ-BAI.

„Se constată de la apariția primelor documente istorice, că Valea Rodnei se bucura de drepturi și imunități deosebite, avute din vechime. Bela IV într-un document din 1245 (publicat în Monumenta Regni Hungariae) însărcinează pe comitele Săcuilor, să ocupe teritoriul comunelor din Valea, Rodnei și să le administreze după drepturile și imunitățile, care le-a avut acest ținut din vechime, iar din venituri să dea la tezaurul reginei anual 130 mărci în aur.“

„Nota : În document se menționează comunele : **oppidum Radna (Rodna), Sanct Gurgh (Singeorz-Băi), Rebra, Nyirmezeu (Feldru), Naszod (Năsăud), Salva, Cseh (Telciu), Macold (Mocod), Zagra**“.

Documentul menționat n-a fost identificat de noi în publicațiile românești și maghiare ce ne-au stat la dispoziție, însă nici nu putem pune la îndoială consultarea actului de către autor și cu atât mai virtos existența localităților în acel timp.

(Onișor V., p. 191).

9. (1246) DOMNEȘTI ȘI HERINA

La 6 mai 1246, Bela al IV-lea regele Ungariei scutește coloniștii așezați pe moșiile episcopului Transilvaniei, de jurisdicția voevodului acestei țări. În document se arată că, deoarece dieceza, în urma invaziei tătarilor, a ajuns la o mare lipsă de locuitori atât în scaunul episcopiei de la Alba Iulia cât și pe alte moșii episcopale cum sînt **Herina, Domnești** (Bileag-Bylokol) din comitatul Dăbîca, Gilău, Zalău și Tășnad, pentru a-

tragerea de noi locuitori, se acordă înlesniri mai mari. „Atît locuitorii vechi, dacă au mai dăinuit în satele susnumite, cît şi oaspeţii de stare liberă care s-ar aduna acum pentru întâia dată, să fie scutiţi de judecata voevodului Transilvaniei care ar fi în acea vreme, de aceea a comiţilor, ca şi de a tuturor celorlalţi judecători, şi să nu fie siliţi a sta la judecata altcuiva decît a episcopului sau a judeului lor din acea vreme“.

(Doc. Rom. an. 1246, nr. 283, p. 327—328).

Un privilegiu similar a fost acordat, la 21 martie 1282, şi de către regele Ladislau al IV-lea.

(Doc. Rom. an. 1282, nr. 269, p. 239¹).

10. (1250) ŞIRIOARA

Bela al IV-lea regele Ungariei printr-o diplomă din 11 august 1250, confirmă că, „venind în faţa noastră iubiţilor şi credincioşii noştri : Ştefan banul întregii Slavonii, Privart Keled, fiul lui Chepan, Tyiba, fiul lui Tyiba, Andrei fiul banului Nicolae, Opoy şi Ladislau, cu fratele său Aladar, ne-au arătat cu vorba lor, deoarece minăstirea din **Şirioara** (Sarwart), aflătoare în episcopatul Transilvaniei, ai cărei patroni sînt ei, odinioară vestită şi bogată în moşii s-a prăpădit atît de mult în timpul struncinării pricinuite de tătari ruinîndu-i-se clădirile şi fiindu-i pustiite moşiile, încît pînă acum ar fi greu de ştiut cînd s-ar putea ea reinălta ; de aceea pentru refacerea renumitei minăstiri ei au avut în deplină înţelegere, pentru treizeci de mărci de argint, credinciosului nostru Ioan, fiul lui Matei şi fratele magistrului Dominic, un pămînt al numitei biserici numit Futog, numit de unii şi Batkay, pustiu şi cu totul părăsit, aflător în comitatul Bács pentru ca, cu ajutorul banilor amintiţi să se poată ridica din nou intru cîtva la o stare mai bună“.

(Doc. Rom. an. 1250, nr. 297, p. 343—344).

11. (1264) CRAINIMĂT ŞI JELNA

Papa Urban al IV-lea scrie, la 11 iulie 1264 din Orvieto, lui Ştefan, voevodul Transilvaniei, fiul lui Bela al IV-lea, să restituie mamei sale satele şi pămînturile din Bistriţa, Rodna, **Jelna** şi **Crainimăt**. „Într-adevăr, după cum ni s-a plîns solul trimis“ de tatăl tău Bela şi mama ta regina Maria, „tu, fără a ţine seama că pricinile purtate între alţii nu trebuie să vatăme pe al treilea ; tu sub cuvîntul unei învoieli care, fără consimţămîntul reginei, s-a făcut odinioară între tine şi numitul rege, tatăl tău, ai încălcat împotriva dreptăţii şi ţii, spre paguba şi neajunsul reginei nişte sate şi pămînturi numite în limba obişnuită Bistriţa, (Bistiche), Rodna (Rodona) **Jelna** (Zolosim) şi **Crainimăt** (villa Querali), pe care le-au stăpînit în tihnă şi pace susnumita regină şi toate înaintaşele sale, din vremuri a căror amintire s-a pierdut.“

(Doc. Rom. an. 1264, nr. 64, p. 69—70).

12. (1269) CIREȘOAIA

Capitulul din Alba, Iulia confirmă în anul 1269 că, „înfățișându-se înaintea noastră comitele Apa, pe de o parte, iar pe de alta Marcu, fiul lui Belus, în numele său și a doi frați ai săi după mamă, anume Abraham și Paul, acel Marcu a mărturisit în fața noastră că el și frații săi sus numiți au vîndut pentru cincisprezece mărci de arginți plătiți în întregime, acelui comite Apa și moștenitorilor săi, ca să o stăpînească pe veci, jumătate din pămîntul lor numit Cireșoaia (Dycha), așa cum au stăpînit-o el și ziișii săi frați. De asemenea, fiind de față de partea cealaltă Filip, fiul lui Iacob, a mărturisit în fața noastră, că cealaltă jumătate a zisului pămînt, care îi revine lui, a vîndut-o, așa cum a stăpînit-o el, pentru 15 mărci de argint plătite în întregime, aceluiași comite Apa și urmașilor săi să o stăpînească pe veci“. În continuare se descrie pămîntul cu hotarele sale.

(Doc. Rom. an. 1269, nr. 106, p. 116—117).

13. (1279) CHINTELNIC

Prin actul din 11 mai 1279, regele Ungariei Ladislau al IV-lea dă voie lui Laurențiu ban de Severin, fiul răposatului voevod Laurențiu, „să vîndă o moșie a sa numită **Chintelnic** (Kendtelok), ce ținea odinioară de comitatul Dăbica și pe care numitul voevod Laurențiu, tatăl lui, o dobîndise de la luminatul principe, regele Bela, prea iubitul nostru bunic, comitelui Hench. fiul lui Brendulinus de Rodna, căpitanul cetății Buda, adică celui mai apropiat vecin al său. Prețul 150 mărci de argint fin“.

(Doc. Rom. an. 1279, nr. 227, p. 204).

14. (1283) R E T E A G

În anul 1283, Ladislau al IV-lea regele Ungariei confirmă împărțirea moșiilor lor din Ungaria și Transilvania între membrii familiei Ratold.

„Voi să ajungă la știrea tuturor prin rîndurile acestea, că, deoarece nobilii bărbați, magistrii Rorand și Deseu, fiii lui Leustachiu, Dominic și Ladislau, fiii lui Ștefan, Reinold și Nicolae, fiii lui Oliver, din neamul Ratold, l-au chemat în judecată în fața noastră pe magistrul Matei, fiul banului Rorand, din neamul aceluiași Ratold pentru risipirea, și înstrăinarea moșiilor lor... Părțile înfățișându-se în persoane înaintea noastră și cu regala noastră învoire au mărturisit că au ajuns la următoarea înțelegere : au împărțit între ele pe veci toate moșiile lor moștenite, cumpărate, cele dobîndite și pe cele ajunse în stăpînirea lor, în așa fel ca... moșiile numite **Ciceu** (Chycho) și **Reteag** (Retheeg) din părțile Transilvaniei, cu toate moșiile ce se țin de ele... le-au căzut susnumiților... și printr-înșii moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor, ca să le dobîndească, să le țină, să le aibă, să le stăpînească pe veci și nestrămutat deapaururi.“

(Doc. Rom. an. 1283, nr. 278, p. 245—246).

15. (1288) FINTINELE

În anul 1288 posesorii aşezării erau cei din neamul lui Ōsi, care pomenesc drept strămoş de al lor pe comitele Domokoş fiul lui Mátyus. (Kádár, V., p. 369).

16. (1291) NEȚENI

Andrei al III-lea regele Ungariei, la 24 februarie 1291, întăreşte privilegiile de stăpînire a moşiilor episcopiei Transilvaniei, la care se mai adaugă : satul Sincraiul şi satul Sînmiclăuş din comitatul Turda ; de asemenea Vistea şi Suceag din comitatul Cluj şi satul **Neţeni** (Neceh) din comitatul Dăbîca, pe ai căror oaspeţi, cîţi sînt aşezaţi şi se vor aşeza, voim să-i păstrăm în libertăţile pomenite . . . “

(Doc. Rom. an. 1291, nr. 401, p. 367—368).

17. (1292) CHIUZA, SĂSARM, CHIRALEŞ, SĂRĂTEL, ŞIEU—MĂGHERUŞ

În anul 1292, Ladislau voevodul Transilvaniei confirmă înţelegerea dintre comitele Nicolae de Rodna şi fiii fratelui său comitele Benedict, cu privire la împărţirea moştenirii lor.

„Împărţirea tuturor bunurilor de moştenire ale comitetului de Rodna (Rudana) şi ale feciorilor fratelui său, comitele Benedict, de bună amintire, ce îi privesc sau ce le revin din partea, de moştenire a înaintaşilor lor, a fost făcută şi hotărîtă în faţa magistrului Nicolae, în felul următor: jumătate din sat, adică din **Sărata**, cu folosinţele sale, şi jumătate din mori şi jumătate din **Sărăţel** (Szereth), va reveni comitelui Nicolae şi copiilor săi, iar cealaltă jumătate din numitele moşteniri să fie stăpînită ca bun de moştenire, de fiii comitelui Benedict. De asemenea satele **Şieu-Măgheruş** (Mungherochs) şi **Kelemenecs** (poate fi **Chirales**) împreună cu toate folosinţele lor, le vor dobîndi, după dreptul de moştenire, neîmpărţite ci întregi, comitele Nicolae de Rodna şi copiii săi, afară de muntele Pyppinch care este deopotrivă şi al comitelui Nicolae împreună cu copiii săi, cît şi a fiilor sau copiilor comitelui Benedict, adăugînd condiţia ca, nici comitele Nicolae cu copiii lui, fără învoirea copiilor fratelui său şi nici copiii comitelui Benedict fără învoirea comitelui Nicolae şi a copiilor săi, nu trebuie în nici un chip să înalte o cetate acolo ; de asemenea satele (**Chintelnice** (Kenteluk). **Săsarm** (Weizhorn) şi **Chiuza** (Mytteldorf), împreună cu toate folosinţele ce vor reveni de aici înainte, le vor stăpîni pe veci fiii pomenitului comite Benedict ; . . . “

(Doc. Rom. an. 1292, nr. 422, p. 382—383).

18. (1293) ARCHIUĐ

Andrei al III-lea regele Ungariei porunceşte capitlului din Alba Iulia să cerceteze dacă moşia Băiţa (Gherla) ţine de dreptul de danie al regelui. „Să trimiteţi un om al vostru pentru mărturie, înaintea căruia omul

nostru Ihon, fiul lui Ihon de **Archiud** (Erkud), să vină la fața pământului pomenit, să-l cerceteze și să vadă dacă ține sau nu de dreptul nostru de danie. . .“

(Doc. Rom. an. 1293, nr. 422, p. 397—398).

Preotul Iacob din **Archiud** (Ercuntino, de Ercundino) a plătit dijma papală de cinci kuntini de argint în 1332 și de trei sectini în 1333.

(Doc. Rom. an. 1332—37, nr. 56, p. 126 și 158).

19. (1295) U N I R E A

În 1295 Petru episcopul Transilvaniei dă capelanului spitalului din Bistrița sarcina să administreze parohia din **Aldorf** (Waldorf inferior) în urma uciderii de către locuitorii de acolo a parohului lor. Pentru faptul că „au ucis unul după altul doi preoți, adică pe parohii lor și pe un cleric“ sînt lipsiți „de dreptul lor de a recomanda preoți, drept pe care îl păstrau după obiceiul pământului. să fie cirmuită numita biserică de către preoți puși din afară, adică de capelanul magistrului spitalului din Bistrița.“

(Doc. Rom. an. 1295, nr. 457, p. 407—408).

20. (1305) BEUDIU, BIDIU, BRETEA, CORVINEȘTI, CHEȚIU, FIGA, MALIN, NUȘENI, RUSU DE JOS.

La 15 aprilie 1305 Capitlul din Alba Iulia confirmă înțelegerea dintre comitele Grigore și fratele său Iacob, cu Grigore, fiul lui Nicolae, prîvitor la împărțirea unor moșii.

„Înfățișindu-se înaintea noastră, au mărturisit că, deși se iscase și se stîrnise între ei o neînțelegere și o ceartă, îndelung dezbătută cu privire la moșiile lor, în cele din urmă după dorința și sfatul și cu învoirea tuturor neamurilor și rudele lor, au arătat că au ajuns la această învoială și împăcare asupra împărțirii moșiilor sau pămînturilor lor, aflătoare în părțile Transilvaniei, ca pămînturile sau moșiile numite Mălinvrav și Noul Săsesc, împreună cu toate folosințele ce se țin de ele, în hotarele și marginile în care le-au stăpînit și le-au ținut din vechime, precum și satul Besa, cu toate folosințele sale, să treacă lui Grigore, fiul lui Nicolae, ca parte a sa ; iar comitelui Grigore, fiul lui, pămînturile sau satele numite **Beclean** (Bethlend), **Figa** (Fighe), **Mălin** (Malom), Totesdi (?), (Ujfalu) **Corvinești**, Vorumloc, Ighișul Nou, Criș și Felța (sate în părțile Tîrnavelor), tot așa, împreună cu toate folosințele și cele ce se țin de ele. Dar, fiind că satul **Ujfalu** (**Corvinești**) nu are pădure, ei s-au învoit ca, oriunde s-ar invecina din acea parte cu pămînturile susnumitului Iacob, să fie slobozi să se folosească de — pădurile — acestui Iacob ca de ale lor însăși. De asemenea, să-i treacă despomenitului Iacob, prin împărțeala, făcută, pămînturile sau moșiile numite **Chețiu** (Katel), Friua (Assonfalva), **Beudiu** (Beud), Babus (așezare dispărută de lingă Vița), **Nușeni** (Nagyfalu), Karat-sontelke (așezare dispărută de prin apropiere) și Moltsed (?), **Bidiu** (Bidu),

Bretea (Szekerbatha), împreună cu toate folosințele și cu toate cele ce se țin de ele, fără a dăuna dreptul altuia și susnumitele moșii au fost date fiecăruia din ei ca să le aibă și să le stăpânească în pace, pe veci și în chip nestrămutat întru fiii fiilor lor.“

(Doc. Rom. an. 1305, nr. 55, p. 42—44).

21. (1310) F E L E A C

În 7 septembrie 1310, comitele Ioan, judele curții lui Ladislau voevodul Transilvaniei, amină judecata, pricinii dintre magistrul Zemlek și magistrul Angathon. „Și le-am rînduit lor loc de judecată în satul **Feleac** (Fellok).“

(Doc. Rom. an. 1310, nr. 124 p. 126).

22. (1311) LIVEZILE ȘI PETRIȘ

Carol Robert, regele Ungariei, la 24 februarie 1311, dăruiește lui Ioan, fiul lui Geubul din Bistrița o moșie pentru faptele de credință și slujbele vrednice de răsplată... „ce ni le-a făcut și adus cu toată ardoarea credinței în multe făptuiri și treburi ale noastre, i-am dat și i-am hărăzit lui și printr-însul moștenitorilor lui și urmașilor moștenitorilor lui o moșie numită Pettendorf (așezare dispărută sau poate vatra veche a satului Rusu Birgăului), aflătoare între **Livezile** (Iaad' și munți, în ținutul Bistriței, care este pământ regesc și ține de dreptul nostru de danie, dimpreună cu toate folosințele, și cele ce se țin de ea, ca s-o stăpânească și s-o aibă în pace și liniște pe veci făgăduindu-i că, îndată ce ne va fi adus înapoi cele de față, îi vom întări prin scrisoarea noastră privilegiată dania pe care i-am făcut-o.“

(Doc. Rom. an. 1311, nr. 139, p. 185).

Același rege poruncește, în martie 1311 sau 1313, Capitlului din Alba Iulia să trimeată un martor, care împreună cu trimisul lui să hotărânească satul **Petriș** (Petersfolua), dăruit magistrului Mayus, mare paharnic și comite de Bistrița.

(Doc. Rom. an. 1311, nr. 142, p. 186).

23. (1315) COMLOD, MILAȘ, OCNÎȚA, VIȚA

La 5 iunie 1315, Capitlul din Oradea, adevărește dăruirea, prin testament, a satelor **Ocnîța** (Aknay), **Comlod**, (Komloud) și **Milaș** (Nalas), de către comitele Renold, fiul lui Ioan din neamul Kukesrenold, capitlului (episcopiei) din Alba Iulia. Donatorul își rezervă dreptul de a stăpîni pînă la moartea sa satele amintite.

(Doc. Rom. an. 1315, nr. 219, p. 233).

Nicolae, voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, din Dej la 6 septembrie 1315, oprește pe oamenii de pe moșiile **Vița** (Wyche) și Ceaba de a încălca moșiile comitelui Iacob din satele Babus (dispărut) și Beudiu

(Doc. Rom. an. 1315, nr. 233, p. 241—242).

24. (1318) TEACA ȘI STUPINI

Capitulul din Alba Iulia raportează regelui Carol Robert, al Ungariei la 14 octombrie 1318, că moșia **Stupini** (Șoimus-Solumus) care ține de dreptul de danie al regelui, a dat-o magistrului Petru. Pentru aducerea la îndeplinire, odată cu încredințatul regelui, Toma, a fost trimis Eberhard parohul din **Teaca** (Theke), vicearhidiacon de Ozd, ca martor din partea capitolului. La fața locului au fost chemați toți megieșii și vecinii pământului de la **Șoimus** care au mărturisit că a fost și este al regelui.

(Doc. Rom. an. 1318, nr. 330, p. 302—303).

25. (1319) ARDAN, BÎRLA, GLEDIN, LUNCA, MĂGURELE, MONOR, ORHEIU-BISTRÎȚEI, POSMUȘ, RAGLA, RUȘTIOR, SEBIȘ, ȘIEU, ȘOIMUȘ, ȘIEUȚ, DUMITRA

Printr-o diplomă din 13 mai 1319, Carol Robert regele Ungariei, a hotărât să se restituie magistrului Simion, fiul lui Mihail, comite de Șemlacu Mare și de Caraș, drept răsplată pentru slujbele sale credincioase, niște sate sau moșii ale sale, despre care spunea că țin de el prin drept de moștenire și anume **Șieul Mare** (Nogsoyou), **Posmuș** (Pazpos), **Birla** (Barla), **Măgurele** (Șerling-Serleng), Simionești (Symonteluke), **Orheiu-Bistriței** (Varhel), **Ragla** (Radla), Hetmenteleke (neidentificată), **Ardan** (Iordan folua), **Sebiș** (Sebeș), **Lunca** (Frișu-Greseph), **Șoimus** (Solumus), Dumbrava, Glodeni, Gornești, Unoca, Poarta, Flipișu Mare, Filipișu Mic, Sintu, Frunzeni, Lunca.

(Doc. Rom. an. 1319, nr. 350, p. 312—313).

Același rege, la 28 iulie 1319, dăruiește magistrului Toma, comite de Arad, de Bač și de Șirmiu mai multe moșii în Transilvania, pentru slujbele sale în timpul turburărilor din Ungaria, foste ale necredinciosului Andrei, fiul lui Ipocho, aflătoare în satele : **Șieul Mare**, (Nogsayou), **Psmuș** (Pozpus), **Birla** (Barla), **Măgurele** (Serleng), Simionești (Simonteluke), **Orheiu Bistriței** (Warhel), **Ragla** (Radla), Hermanteluke, **Sebiș** (Sebus), **Lunca** (Greseph), **Șoimus** (Solmus), Glodeni, Dumbrava, Gornești, Unoca, Poarta, Filipișu Mic și Mare, Sintu, Frunzeni și Lunca.

(Doc. Rom. an. 1319, nr. 367, p. 323—326).

În 14 decembrie 1319, Capitulul din Alba Iulia confirmă împărțirea dintre magistrii Desideriu, Toma și Ștefan, fiii lui Dionisie, a moșiilor din Reghin, Breaza, **Șieut** (Sayo), **Monor** (Monor), **Ruști** (Roosk), Săcalul de Munte, Porcești. Măierău, Rușii-Munți, de lângă Măierău și jumătate din satul numit Sinmihaiu Unguresc, au căzut în partea magistrului Toma ; moșiile numite Dedrad, Săplac, Potoc au căzut în partea magistrului Ștefan ; iar moșiile Batoș, Uila, Săcalul de Munte, Porcești, Suseni, Lueriu au căzut în partea magistrului Desideriu, cu toate folosințele lor, urmînd ca să fie stăpînite în pace și ținute de fiecare din ei între fiii lor pe veci și în chip nestrămutat.

(Doc. Rom. an. 1319, nr. 381, p. 332—333).

„Prin mijlocirea diecezanului. De asemenea, a fost liberă odată parohia sau biserica de **Dumitra** (villa Demetrii) din numita dieceză, din ale cărei roade numitul subcolector a cerut, drept jumătatea cuvenită domnului nostru, șase mărci de argint bun, la greutatea susnumită, la care fusese prețuită zisa jumătate de către pomenitul episcop, după cum mi-a mărturisit el însuși și subcolectorul pomenit mai sus. După care în anul domnului 1319, în ziua de 6 septembrie, zisul subcolector, în numele domnului Nicolae parohul zisei parohii mi-a plătit mie, Rufin, pomenitele șase mărci, prețuind cu totul douăzeci și patru florini de aur, fiecare fiind socotită ca mai sus“.

(Doc. Rom. an. 1319, nr. 252, p. 266 al. 4).

26. (1320) SINGEORZU-NOU

Socotelile lui Rufin de Civinio, trimis al papei Ioan al XXII-lea, strîngător al roadelor pe anul întii de la beneficiile libere din regatul Ungariei

„De asemenea, pentru roadele bisericii de **Singeorgiu-Nou** (de sancto Georgio) din numita dieceză, ce se ridică la an la suma de dozeci de mărci și mai bine, se datoresc domnului nostru zece mărci de argint bun“. Incasarea s-a făcut la sfîrșitul perioadei.

(Doc. Rom. an. 1320, nr. 252, p. 268, al. 2 și 8).

27. (1325) ȘINTEREAG ȘI FLOREȘTI

La 22 septembrie 1325, Capitlul din Alba Iulia confirmă că Ladislau, Mihail și Beche, fiii lui Geleth, nobili de **Florești** (Vireag-Vylagusberk), dăruiesc lui Dominic, fiul lui Andrei de Gîmbaș, moșia **Șintereag** (Sumberek), aflătoare în comitatul Solnoc, cu toate folosințele sale și cu toate cele ce se țin de ea, între aceleași semne și margini sau hotare vechi, în care acea moșie a fost stăpînită din vechime, atît în temeiul unui testament, ... cit și pentru 50 de mărci bune de argint, pe care suszisul Dominic le dăruise și le împrumutase acelor Ladislau, Mihail și Beche, fiii lui Geleth. rudele sale, în timpul cînd, după moartea tatălui lor Gelets, au fost strîmtorați la unele nevoi.“

(Doc. Rom. an. 1325, nr. 340, p. 160—161).

28. (1326) M O R U Ț

Toma voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc întărește hotărnicirea unor moșii (Sucutard, Țaga, Sintioana și Silivaș-Gherla) ale comitelui Nicoale, fiul lui Eymych, zis Vos, care s-a făcut în prezența imputernicitului voevodal Ioan, fiul lui Martin, comitele de Dăbîca, nobil de **Moruț** (Mouruch), ridicînd acolo de față cu megieșii și vecinii lor, noi semne de hotar.

(Doc. Rom. an. 1326, nr. 382, p. 182—183).

29. (1327) Ț a g u

Carol Robert regele Ungariei poruncește, la 31 mai 1327, Capitlului din Alba Iulia să hotărînicească moșiile Feldioara, Cătina și **Țagu** (Cheeg),

din comitatele Cluj și Dăbica, ale magistrului Toma, fiul lui Dionisie, în vechile hotare între care le-a stăpinit pe vremuri Ehelleus, fiul lui Moise, după împărțeala făcută de fratele său.

(Doc. Rom. an. 1327, nr. 450, p. 223).

30. (1328) JOSENI BÎRGAULUI

Documentul fiind contemporan evenimentelor ce au precedat întemeierea Moldovei, este reprodus în întregime.

„Toma voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, credincioșilor săi: obștei iobagilor lui Ioan zis Henul, fiul lui Ioan, fiul lui Geubul, aflători pe moșiile sale numite Neppundorph (așezare dispărută care poate fi vatra, veche a satului Rusu Bîrg.) și **Bîrgău** (Furgo), toată dragostea.

Ni se dă de știre că voi, luîndu-vă după zvon, ați avea de gînd să plecați de pe acele moșii împrăștiindu-vă. Dar întrucît acest zvon nu este adevărat, vă încredințăm și vă chezașuim cu tărie prin cuvîntul nostru prin scrisoarea de față că, lăsînd la o parte toate zvonurile, trebuie să rămîneți în pace și în liniște și fără nici o teamă la casele voastre sub o-sebita noastră oblăduire. Iar cei ce vor să vină să se așeze acolo, să vină slobod și să se așeze fără grijă. Căci noi vom ocroti, față de oricine ar voi să vă turbure, atît pe cei care vin să se așeze acolo, cît și pe cei ce se află acolo, iar cu privire la pomenite moșii vom mijloci pe lîngă regele nostru, ca printr-un privilegiu al său să le întărească numitului Henul pe veci și în chip nestrămutat, silind la tăcere pe toți aceia care ar voi să-l dea în judecată. Dat la Deva, la sărbătoarea fericitului prooroc Ilie. în anul domnului o mie trei sute douzeci și opt.“

(Doc. Rom. an. 1328, nr. 512, p. 262—263).

31. (1329) BUDEȘTI, CHIOCHIȘ, COCIU, DELURENI, JIMBORU, MANIC, MICEȘTI DE CÎMPIE, SÂLCUȚA, SILIVAȘU DE CÎMPIE, SÎNMIHAIU DE CÎMPIE, SINNICOARĂ, ȘIEU-ODORHEI, ȘOPTERIU, TAGȘORU, URMEIȘ, VISUIA ȘI ZORENI.

Capitulul din Alba Iulia confirmă, la 10 aprilie 1329, schimbul unor moșii dintre regele Carol Robert și magistrul Ștefan, zis Pugan, fiul lui Fransis, fiul lui Bechend.

„Regele a dat niște moșii ale sale, așezate în părțile Transilvaniei și anume : **Silivașul** (Zylwas) cu pămîntul „Nogakasto“, de asemenea, cele numite **Șopteriu** (Septeer) și **Urmeniș** (Ewvmenus) aflătoare în comitatul Cluj, care moșii au fost odinioară moșii de moștenire ale voevodului Ladislau și ale fiilor săi și pe care fiii voevodului Ladislau le-au dat, în schimbul altor moșii unui oarecare pe nume Myke, fiul lui Nicolae, care pînă la urmă a murit fără moștenitori. De asemenea alte moșii ale regelui numite Buza, Năsalu și Lacu aflătoare în comitatul Dăbica, precum și moșia numită **Budești** (Budatelec-Budateleke) aflătoare în comitatul Cluj, care odinioară au fost pămînturi de moștenire ale lui Elleus și Moise.

Făcînd acolo hotărnicia și însemnînd marginile și mersul semnelor de hotar după încredințarea ochilor, ei au pus să le scrie și ni le-au înfățișat nouă trecute în registru, făcîndu-se o dare de seamă deplină.

Iar mersul și șirul acestor hotare și margini este următorul : întîiul semn de hotar al susnumitelor pămînturi **Silivaș**, **Șopteriu** și **Urmeniș** începe din partea de miazăzi, de la creastă unde sînt trei movile de hotar, dintre care una face hotarul dinspre pămîntul **Silvaș**, alta dinspre pămîntul **Sînpetru**, a treia dinspre pămîntul numit **Singeorgiu** (Zentgurgy) lîngă care au ridicat o movilă nouă ; de aici hotarul coboară pe lîngă satul **Dimbu** la riul **Luduș** și trecînd riul **Luduș**, se îndreaptă printre două pămînturi **Spînzurătoarea Mare** și **Spînzurătoarea Mică** pe coama unei creste... apoi hotarul ajunge la movila a doua dinspre satul **Cămăraș**, moșia magistrului **Simion**, a treia movilă fiind spre pămîntul **Tagu** (Ceeg) și ține spre miazănoapte, tot pe aceeași vale **Ludoș**, el ajunge la un munte, pe coasta căruia au ridicat un semn nou de hotar, care desparte spre miazănoapte, **Țăgșorul** (minor Ceeg) de pămîntul magistrului **Toma**... apoi, mergînd în jurul aceleași creste ajunge la semnele de hotar ale pămîntului **Capitlului**, dintre care unul face hotarul dinspre pămîntul **Visuia** (Wy-zulya)... iar o movilă de pămînt, face hotarul dinspre pămîntul **Delureni** (Ujlac-Wylak).

De asemenea, hotarele moșiei numită **Budești-Budateleec** încep de la locul numit **Kapus**, în care loc se desparte de pămîntul **Capitlului** și de pămîntul **Zentivan** (Sintioana) și **Budateleec**... iar spre răsărit de pămîntul **Budateleec**, hotarul se îndreaptă pe creasta muncelului numit **Dealul Crucii** și de aici pe dealul **Zorenilor** (Luperdiului) ; de aici cotește la pămîntul numit **Sinmihai**, de unde se îndreaptă pe creasta **Dealul Țuguiaț**, care desparte moșia spre miazănoapte de pămînturile numite **Micești** (Chiciud-Kychyd) și **Visuia** (Wyzuliatelke).

Hotarele pămînturilor numite **Buza**, **Geaca**, **Lacu** și **Năsăl** încep în felul următor :... un semn de hotar numit **lykushatar** lîngă care este un arbore numit **odinicară** mestecăcn, care semn desparte între ele pămînturile numite **Năsăl** și **Sinnicoară** (Zentmiclos). De aici coboară spre răsărit prin **Creasta Calului** la un semn care desparte pămîntul **Năsăl** dinspre **Chiochiș** (Keykes), apoi coboară prin pîrîul **Aluniș** la pîrîul **Meleş** pînă la **Genokuta**, care desparte pămîntul **Buza** dispre pămîntul **Manic** (Manik); se îndreaptă pe **Meleş** și urcă creasta **Dubrahegyese** la **Căpușul Mare**, care desparte pămîntul **Buza** de pămîntul **Jimboru** (Sumbur) și pe aceeași creastă merge spre dealul **Virful Lomperdului**, care desparte pămîntul **Buza** de pămînturile **Sinmihai** (Zenthmihalteleke) și **Sălcuța** (Fiscut-Fyzkut)...“

(Doc. Rom. an. 1329, nr. 534, p. 275—281).

La 6 octombrie 1329, **Toma** voevodul Transilvaniei și comite de **Solnoc** confirmă înțelegerea dintre fiii lui **Gyeleth** și **Andrei**, fiul lui **Iacob**. cu privire la moșiile **Șieu-Odorhei**, **Bretea** și **Cociu**, care s-au judecat mai mult timp între ei. **Andrei** a lăsat fără nici o altă formă fiilor lui **Gyeleth** moșiile **Șieu-Odorhei** (**Uduonhel**) și **Cociu** (**Koch**) ce fuseseră înstrăinate,

spre a le folosi pe veci, afară de un loc de moară pe râul Șieu (Sayo) aflător pe pământul moșiei **Șieu-Odorhei**, dar nu și locul pe care fiii lui Gyeleth puseseră să se zidească moara, în schimbul moșiei Bretea.

(Doc. Rom. an. 1329, nr. 563, p. 303').

32. (1330) APATIU

Carol Robert, regele Ungariei întărește în anul 1330 schimbul de moșii dintre Ioan, fiul lui Ioan și magistrul Desideriu de Elephanth, castelan de Bologa, primul dând un munte numit Borzua, și o moșie numită Valea Lungă (Husmezău-Hozumezew), iar al doilea moșia **Apatiu** (Apathy) aflătoare în comitatul Dăbica.

(Doc. Rom. an. 1330, nr. 571, p. 307—308).

33. (1331) BUNGARD

Comitele și juzii din comitatul Dăbica adevăresc la 15 iunie 1331, că Nicolae zis Vos cel Mic, s-a, înfățișat la vreme să plătească precum trebuia, potrivit hotărârii noastre de mai înainte, o marcă lui Andrei de Manic (Manyk'), pentru uciderea lui Ștefan de **Bungard** (Bungarth) dar Andrei nu a venit și nici n-a trimis pe nimeni în locul său.

(Doc. Rom. an. 1331, nr. 36, p. 16).

34. (1332—1334) ALBESȚII BISTRITEI, CAILA, CRISTEȘȚII CICEULUI, CRISTUR-ȘIEU, DIPȘA, DOROLEA, FINTINIȚA, GHINDA, JEICA, MINTIU, PINTICU TECII, SATU NOU, SIGMIR, SÎNIACOB, SÎNTIOANA, TÂRPIU, VIILE TECII, VIȘOARA ȘI DUMITRIȚA

„Masele populare erau exploatate nu numai de către stăpînii feudali din țară, ci și de către papalitate, care avea în această privință sprijinul regelui, al clerului înalt și al nobilimii. Un document deosebit de semnificativ în această privință este Registrul dijmelor papale strînse pe teritoriul Ungariei și al Transilvaniei între anii 1332—1337". (Doc. Rom. vol. III (1331—1340), p. V).

„Aflind că unele sume de bani provenite din dijmă pe șase ani, statornicită de papa Clement al V-lea, la sinodul din Vienne în 1311, au fost strînse și depuse ori ascunse la anumite persoane sau locuri din țările amintite, pentru paza lor mai sigură, ori n-au fost plătite de loc, papa Ioan al XXII-lea însărcinează, la 31 martie 1331, pe Iacob a lui Berengarin și pe Raimund de Bonofacto, doi prelați originari din Franța, să cerceteze cu luare aminte, pe scurt, de-a dreptul și fără înconjur, și să strângă banii și bunurile nepredate, depuse sau ascunse, care privesc biserica romană".

Din cuprinsul socotelilor s-au extras numai datele care se referă la primele atestări privind localitățile din județ.

(Doc. Rom. an. 1332—1337, nr. 56, p. notată în paranteză).

— De asemenea, același magistru Ioan a plătit pentru Nicolae preotul din **Viile Tecii** (Ida) un fertun de argint. (125).

— De asemenea, Nicolae preotul din **Fîntinița** (Chibulcut-Kubulchuch) a plătit un sectin de argint. (126).

— De asemenea, Ioan preotul din **Pinticu Tecii** (Pintuch) a plătit un fertun de argint fără kuntin. (127).

— De asemenea, domnul Petru din **Târpiu** (Tripinio) a plătit o jumătate de fertun de argint. (134¹).

— De asemenea, Ticzmann preotul din **Slătinița** (Pintuk) a plătit cinci kuntini de argint. (135).

— De asemenea, Henric parohul din **Satu Nou** (Noieni-Nova Villa) a plătit o jumătate de fertun de argint. (135).

— De asemenea, Conrad parohul din **Ghinda** (Vinda) a plătit o jumătate de fertun de argint. (135¹).

— De asemenea, Ioan parohul din satul **Viișoara** (Beșeneu-villa Paganica) a plătit o jumătate de fertun. (135).

— De asemenea, Siegfried parohul din **Sigmir** (Chichmar) a plătit un loton de argint. (135).

— De asemenea, Hermann parohul din **Dorolea** (Arida, Bystricia) a plătit un loton de argint. (135).

— De asemenea, în joia înainte de octavele paștilor s-a pus în vedere chiar lui Iacob parohul din **Vermeș** (Veruus) de către subcolectorii de dijme ca să dea, întocmai domnului nostru papa jumătate din toate veniturile sale cu începere de la sărbătoarea sfântului Gheorghe. (136).

— Trebuie luat în seamă că domnul Nicolae din **Livezile** (Iadde Venacione), domnul din Jeica (**Sylk**) și domnul din Mărișelu (Nușfalău-Magna Villa), noii parohi au fost chemați de subcolectorii de dijme să se înfățișeze în a 15-a zi după a 3-a zi de la sărbătoarea fericitului mucenic Gheorghe. (136¹).

— De asemenea, Tycmann parohul din **Dipșa**, (Gypsa) la întâia și a doua plată a plătit șapte lotoni de argint. (139).

— De asemenea, Frichco din **Albeștii Bistriței** (de Alba Ecclesia) a plătit la întâia și a doua plată o jumătate de fertun de argint. (139).

— De asemenea, Henric preotul din **Sintioana** (de Sancto Johane) de întâia și a doua plată a plătit o jumătate de fertun de argint. (140¹).

— De asemenea, domnul Bernard din satul **Siniacob** (de villa Iacobi) a plătit doi groși. Aceștia au făcut plata întâi și a doua. (140).

— De asemenea, Nicolae preotul din **Cristur-Șieu** (de Sancta Cruce) a plătit un kuntin de argint, trei dinari și doi banali vechi. (140).

— De asemenea, Siegfried din **Caila** (Kyule) a plătit zece dinari mici. (140¹).

— De asemenea, Bartolomeu preotul din **Mintiul de Sus** (Mintiu-Fulnenpty) a plătit treizeci și doi de dinari. (148).

— De asemenea, Nicolae preotul din **Cristur-Ciceu** (Kerezturn) a plătit patru groși. (167).

— De asemenea, Gottfried din **Dumitrița** (de Sancto Demetrio) a plătit o jumătate de fertun de argint obișnuit. (1334, p. 175¹).

35. (1334) M A L U Ţ

În anul 1334 acest sat era stăpinit de Nicolae, Grigore şi Iacob, fiii lui Apa strămoşul familiei Bethlen.

(Kádár, V, p. 279).

36. (1335) BOZIEŞ, LECHINŢA. OROSFAIA

La dijmele papale mai apar prima, dată în socoteli şi satele de mai jos :

— Mai întâi Pavel preotul din **Bozieş** (Buzyas) a plătit şasezeci de dinari montani. (212).

— De asemenea, Ioan parohul din **Lechinţa** (Lekenche) a plătit trei groşi. (213).

(Doc. Rom. an. 1332—1337, nr. 56, p. 212—213).

Capitulul din Oradea adevereşte la 19 martie 1335 că, prepozitul Ladislau a oprit înstrăinarea moşiilor Milaş şi Comlod ale episcopiei Alba Iulia. care au fost cerute de Ştefan. fiul lui Dominic, nobil de **Orosfaia** (Uruzfaya), cu ascunderea adevărului.

(Doc. Rom. an. 1335, nr. 226, p. 344—345).

37. (1344) Ţ I G A U

Ladislau voevodul Transilvaniei, la 4 iulie 1344, transcrie actul de dănie al lui Bela al IV-lea regele Ungariei, din 27 ianuarie 1243, privitor la moşia **Ţigău** (Chegetteleke) din comitatul Dăbîca şi cere capitlului din Alba Iulia să-şi trimită omul de mărturie la punerea lui Mihail şi Nicolae, nobili de Fatha, în stăpînirea acestei moşii.

(Doc. Rom. an. 1344, nr. 248, p. 196—198).

38. BUDUŞ ŞI GALAŢII BISTRITEI (1345)

La 25 mai 1345, capitlul din Alba Iulia adevereşte că Ioan fiul lui Petru de Bistriţa şi fratele său Petru au dat doamnei Ecaterina, soţia comitelui Henschmann de Aiud, drept pătrime de fiică, o treime din moşia Buduş (Kysbuduhth) din comitatul Dăbîca.

(Doc. Rom. an. 1345, nr. 312, p. 242—243).

Petru, vicevoevodul Transilvaniei, în 21 noiembrie 1345, adevereşte că nobilii Ioan, fiul lui Ioan, şi fiii lui Iacob, numiţi Cheeh, şi-au împărţit moşiile Rediu (Cluj) şi **Galaţi** (Goloz), pe riul Lechinţa, legîndu-se să-şi împartă şi iobagii români de pe moşia Rediu.

(Doc. Rom. an. 1345, nr. 387, p. 275—276).

39. (1355) A R C A L I A

Înainte vreme **Arcalia** (Arukalja) era cuprinsă în hotarul satului Chintelnic care aparţinea familiei comiţilor de Rodna. Prin 1279 Chintelnicul se afla în posesia lui Hencz de Rodna, comite şi castelan al cetăţii Buda. În acest timp a luat fiinţă satul Arcalia care a ajuns în proprietatea fa-

miliei Kachich. Fiind însă pământ regal, Nicolae fiul lui Benes de Rodna, pornește proces, iar judele voevodului Transilvaniei, în anul 1355, reîntegrează Arcalia la domeniul inițial, hotărîre care se pare că nu a fost aplicată căci prin 1388 satul se afla tot în stăpînirea urmașilor familiei Kacsich.

(Kádár, II, p. 62).

40. (1356) E N C I U

Se amintește că în anul 1356 primul posesor al așezării era Marton fiul lui Ioan, care verosimil a fost un sas din Bistrița, căci curînd mai tîrziu a donat această posesiune împreună cu niște case din Bistrița.

(Kádár, III, p. 387).

41. (1362) BRANIȘTEA

Iniințarea satului **Braniștea** (Arpașteu-Árpástó) s-a putut întîmpla la începutul secolului al XIV-lea, căci pe atunci Toma, voevodul Transilvaniei l-a dispins de la Cireșoaia și l-a anexat la cetatea regală a Ciceului. În 1362, regele Ladislau al Ungariei restituie moșia Braniștea familiei Bethlen, vechea proprietară, respective fiilor lui Iacob, Iacob și Andrei, ai lui Grigore și Apa.

(Kádár, II, p. 68).

42. (1364) AGRİȘU DE SUS

Despre **Agrîșu de Sus** se amintește prima dată în 1364 ca loc deșert ce purta numele de Egrus. Începînd cu această dată moșia s-a, separat de satul Bretea iar familia Bethlen, în a cărei proprietate se afla, a populat-o cu țărani români.

(Kádár, III, p. 399).

43. (1367) NIMIGEA DE JOS

„Dealul Nimigii e pomenit mai întîi într-un document din 1261, împreună cu niște sate din părțile Solnocului, lingă Dej, în forma „Nimigeholma“. Se pomeneste apoi un „Nicolaus filius Ladizlai de **Nemige** în anul 1367 și 1380“.

(Drăganu N., Toponimie, p. 47).

44. (1373) STRUGURENI

În anul 1373, satul **Strugureni** (Veresseghas) se afla în posesiunea lui Széles, iar în 1377 se amintește de o clopotniță.

(Kádár, VII, p. 83).

45. (1391) M A T E I

Satul **Matei** (Mathe) în 1391 forma proprietatea lui Ioan care a fost membru al familiei Sombri. Prin 1393 era împărțit între trei moșieri.

(Kádár, V, p. 144).

46. (1392) **COLDĂU, CEPARI, LIVIU REBREANU, LUȘCA, MOGOȘENI, NIMIGEA DE SUS**

La 1393 moșia **Coldău**, (Koldow) aparținea lui Losonczi Bánffy. (Kádár, IV, p. 520).

„Conventul mănăstirii din Mănăsturul-Clujului înștiințează pe Ladislau, vicevodevodul Transilvaniei, că Ștefan al lui Beche de Florești (Vilagusberk), apoi Ioan, fiul lui Mihail de Nimigea, și Ladislau, fiul lui Geleth, și Ladislau, fiul lui Ladislau, Ioan, fiul lui Nicolae, Martin, fiul lui Andrei, și Anton fiul lui Nicolae de Șintereag (Somkerek¹), au împărțit între ei posesiunile și apartenențele acestora din Șintereag, Florești, Nimigea de Jos (Nemegye inferior), **Nimigea de Sus** (Nemegye superior), Mintiu (Nemeth), **Liviu Rebreanu** (Prislop-Prozlop), **Lușca** (Luchka), **Mogoșeni** (Magasmarth¹ Cociu (Kach), Bretea de Jos (Alsow Brethe), Bretea de Sus (Felsew Brethe), Agriș (Egrus¹, Șieu-Odorhei (Udvarhel) și **Cepari** (Chepan). (Drăganu N., Toponimie, p. 157—160).

Deși vor mai exista, unele deficiențe sau lacune în prezentarea numeroaselor date din cuprinsul lucrării, sperăm, totuși, că acest început va fi un îndemn pentru identificarea și adunarea la un loc a tuturor materialelor documentare atât de necesare la reconstituirea trecutului fiecărei localități din județ.

B I B L I O G R A F I E

- Colectiv de autori, Județele României Socialiste, Edit. Politică, București, 1969.
- Suciu Coriolan, Dicționar istoric al localităților din Transilvania, vol. I—II, Edit. Academiei R.S.R., București, 1967.
- Doc. Rom. an. nr. p. = Documente privind istoria României. Seria C., Transilvania, veac. XII—XIII, vol. I—II; veac. XIV, vol. I—IV. București, Edit. Academiei, 1951—1955.
- Drăganu Nicolae, Toponimie și istorie, Cluj, 1928.
- Györffy György, Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza, Budapest, 1962.
- Kádár József, Szolnok-Doboka vármegye monographiája. A vármegye községeinek részletes története, vol. II—VII, Dej, 1900—1905.
- Zimmermann = Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, vol. I (1191—1324), ed. Zimmermann F., Werner C. vol. II (1325—1390), ed. Zimmermann F., Werner C., Müller G.

L'ANCIENNETÉ DOCUMENTAIRE DES LOCALITÉS DU DÉPARTEMENT DE BISTRIȚA-NĂSAUD

— Siècles XII—XIV —

R É S U M É

Cet ouvrage est un essai de présenter les résultats du stade actuel des recherches en liaison avec les puls anciennes attestations documentaires connues se rapportant aux habitats du département de Bistrița-Năsăud, à partir du XII-me siècle. Les documents se réfèrent à un nombre de 134 localités administratives sont présentés de même que le résumé des actes et les sources bibliographiques, dans l'ordre de leur ancienneté.

INDICE DESPRE LOCALITĂȚILE ATESTATE

Agrișu de Sus	42 (1364)	Delureni	31 (1329)
Albeștii Bistriței	34 (1332)	Dipșa	34 (1332)
Apatiu	32 (1330)	Domnești	9 (1246)
Arcalia	39 (1355)	Dorolea	34 (1332)
Archiud	18 (1293)	Dumitra	25 (1319)
Ardan	25 (1319)	Dumitrița	34 (1334)
Beclean	5 (1325)	Enciu	40 (1356)
Beudiu	20 (1305)	Feldru	8 (1245)
Bidiu	20 (1305)	Feleac	21 (1310)
Bistrița	6 (1241)	Figa	20 (1305)
Bîrgău, Josenii B.	30 (1328)	Fîntinele	15 (1288)
Bîrla	25 (1319)	Fîntinița	34 (1332)
Bozieș	36 (1335)	Florești	27 (13)
Brașiștea	41 (1362)	Galații Bistriței	38 (1345)
Bretea	20 (1305)	Ghinda	34 (1332)
Budacu de Jos	4 (1228)	Gledin	25 (1319)
Budești	31 (1329)	Herina	9 (1246)
Buduș	38 (1345)	Jeica	34 (13)
Bungard	33 (1331)	Jelna	11 (1264)
Caila	34 (1332)	Jimboru	31 (1329)
Cepari	46 (1392)	Josenii Bîrgăului	30 (1328)
Chețiu	20 (1305)	Lechința	36 (1335)
Chintelnic	13 (1279)	Livezile	22 (1311)
Chiochiș	31 (1329)	Liviu Rebreanu	46 (1392)
Chiraleș	17 (1292)	Lunca	25 (1319)
Chiuza	17 (1292)	Lușca	46 (1392)
Cireșoaia	12 (1269)	Malin	20 (1305)
Cociu	31 (1329)	Manic	31 (1329)
Coldău	46 (1392)	Matei	45 (1391)
Comlod	23 (1315)	Măgurele	25 (1319)
Corvinești	20 (1305)	Măluț	35 (1334)
Crainimăt	11 (1264)	Mărișelu	7 (1243)
Cristești Ciceului	34 (1332)	Miceștii de Cîmpie	31 (1329)
Cristur-Șieu	34 (1332)		

Milas	23 (1315)	Simionești	2 (1215)
Mintiu	34 (1332 ¹)	Sîngeorzu-Băi	8 (1245 ¹)
Mocod	8 (1245)	Sîngeorzu Nou	26 (1320)
Mogoșeni	46 (1392)	Sînmihaiu de Cîmpie	31 (1329)
Monariu	7 (1243 ¹)	Sîniacob	34 (1332)
Monor	25 (1319)	Sînnicoară	31 (1329)
Moruț	28 (1326)	Sîntioana	34 (1332)
Năsăud	8 (1245)	Strugureni	44 (1373 ¹)
Nețeni	16 (1291)	Stupini	24 (1318)
Nimigea de Jos	43 (1367)	Șieu	25 (1319)
Nimigea de Sus	46 (1392 ¹)	Șieuț	25 (1319)
Nușeni	20 (1305)	Șieu-Măgheruș	17 (1292)
Ocnîța	23 (1315)	Șieu-Odorhei	31 (1329)
Orheiu Bistriței	25 (1319)	Șieu-Sfîntu	1 (1172-96 ¹)
Orosfaia	36 (1335)	Șintereag	27 (1325)
Petriș	23 (1311)	Șirioara	10 (1250)
Pinticu Tecii	34 (1332 ¹)	Șoimuș	25 (1319)
Posmuș	25 (1319)	Șopteriu	31 (1329)
Ragla	25 (1319)	Târbuiu	34 (1332)
Rebra	8 (1245)	Teaca	24 (1318 ¹)
Reteag	14 (1283)	Telciu	8 (1245)
Rodna	5 (1235)	Tagu	29 (1327)
Ruștior	25 (1319 ¹)	Țăgșoru	31 (1329)
Rusu de Jos	20 (1305)	Țentea	3 (1219)
Salva	8 (1245)	Țigău	37 (1344)
Satu Nou	34 (1332)	Unirea	19 (1295 ¹)
Sălcuța	31 (1329)	Urmeniș	31 (1329)
Sărata	7 (1243)	Viile Tecii	34 (1332)
Sărățel	17 (1292 ¹)	Viișoara	34 (1332)
Sășarm	17 (1292)	Visuia	31 (1329)
Sebiș	25 (1319)	Vița	23 (1315)
Sigmir	34 (1332)	Zagra	8 (1245 ¹)
Silivașu de Cîmpie	31 (1329)	Zoreni	31 (1329)

NOTA

Primul număr indică poziția la care se află localitatea iar al doilea, în paranteză, menționează anul primei atestări documentare.